

în parte le avea la dispoziție. Meritul acestor vechi cărturari este că n-au făcut traduceri literale. Cartea populară a trecut prin primenirea intelectuală și sufletească personală și a căpătat o nouă înfățișare.

Dar deosebiri de structură a textului se constată mai accentuat nu numai între versiunile occidentale și cele răsăritene, ci și între versiunile răsăritene înseși. Astfel, în versiunile răsăritene se găsesc inserate o serie de anecdote și legende, care nu există în versiunile occidentale. Versiunile occidentale încearcă să se păstreze la tonul unei expuneri grave, în timp ce versiunile răsăritene nu exclud gluma și hazul. Se povestește, de pildă, că un turc bătrîn (în versiunea sîrbă e persan) își cănea barba ca să pară tînăr și Alexandru cel Mare întîlnindu-l l-a luat în deridere, spunîndu-i, spre hazul celor de față, că «barba și-o cernește, iară din picioare slăbește»¹. Altădată, tot spre hazul celor prezenți, l-a invitat în glumă pe un demnitar al său, cu numele tot de Alexandru, chipeș între ai săi, dar fricos în război, sau să se comporte în luptă ca el, împăratul, sau să-și schimbe numele, ca să nu-l facă pe al lui de ocară². Comună este și anecdota în care Alexandru dăruiește unui sărac, care-i ceruse sprijinul ca să-și mărite fata, o sumă fantastică de galbeni, ceea ce l-a zăpăcit pe sărac. Alexandru cel Mare l-a liniștit, spunîndu-i că așa e darul împărațesc³. Comunitatea acestor legende este de temă, dar narațiunea are culoare specifică. Pe lingă asemenea legende comune versiunilor sîrbești și românești, există și altele complet deosebite. Bunăoară, în versiunea sîrbească există o legendă în care înaintea lui Alexandru este adus un indian, excelent trăgător cu săgeata, să dea un asemenea spectacol. Indianul, cu toate insistențele, refuză să tragă. Este gata să-i cadă capul, dar pînă la urmă se dovedește că n-a exersat arcul de zece zile și în fața împăratului, din cauza emoției, ar fi putut să dea greș și să se facă de rîs. Împăratul l-a iertat și i-a dat drumul⁴. În locul acestei legende, versiunea românească introduce alta. Înaintea lui Alexandru este adus un tilhar, care este întrebat de ce tilhărește. Acesta răspunde c-o face din sărăcie. Și pentru că ucide cîte un om, lumea îi zice tilhar. Dar el, Alexandru, omoară cu zecile de mii, însă, fiindcă are mulți supuși, toți îi spun împărat. Alexandru l-a făcut căpitan de oaste⁵. Legenda are o importanță deosebită, fiind un protest social contra războiului, tocmai într-o operă în care predomină acțiunile războinice ale lui Alexandru cel Mare. Negreșit, «tilharul» are curajul unui haiduc, care înfruntă pe domn și este deci întruchiparea unui fond literar local.

Nouă față de versiunea sîrbă este și anecdota femeii care vine la Alexandru să-și pîrască bărbatul c-o bate și-o suduie, iar împăratului îi este vrăjmaș. În spiritul legendelor despre Vlad Țepeș⁶, Alexandru cel Mare îi taie limba,

¹ Comp. Stojan Novaković, *op. cit.*, p. 136: «аште ли напсаломи старости оуеркнати не можини» Vezi și V. Jagić, *op. cit.*, p. 320; I. C. Chițimia și Dan Simonescu, *op. cit.*, p. 77.

² Comp. St. Novaković, *op. cit.*, p. 137; N. Cartoian, *op. cit.*, p. 111; I. C. Chițimia și Dan Simonescu, *op. cit.*, p. 77.

³ Comp. St. Novaković, *op. cit.*, p. 137; N. Cartoian, *op. cit.*, p. 111.—112; I. C. Chițimia și Dan Simonescu, *op. cit.*, p. 77—78.

⁴ St. Novaković, *op. cit.*, p. 137.

⁵ N. Cartoian, *op. cit.*, p. 112; I. C. Chițimia și Dan Simonescu, *op. cit.*, p. 78.

⁶ *Cronicile slavo-române din sec. XV—XVI publicate de Ion Bogdan*, ed. P. P. Panaitescu, București, 1959, p. 203 și 210; P. Olteanu, *Limba povestirilor slave despre Vlad Țepeș*, București, 1961, p. 360.